

Vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden i Örebro kommun kan inte undgå kritik för att inte ha godtagit en ansökan om försörjningsstöd som undertecknats av den enskildes gode man

Beslutet i korthet: En kvinna var aktuell för försörjningsstöd hos nämnden. Kvinnan hade en god man med bl.a. uppdrag att bevaka hennes rätt. Nämnden krävde att kvinnan skulle underteckna ansökningar om försörjningsstöd själv eller tillsammans med den gode mannen.

I beslutet konstaterar JO att det inte finns några formkrav för en ansökan om försörjningsstöd och att nämnden således inte kan kräva att den enskilde ska underteckna ansökan.

En god man med uppdraget att bevaka den enskildes rätt hjälper honom eller henne att utöva sin rättsliga handlingsförmåga. I detta ligger att den gode mannen vidtar olika rättshandlingar för den enskildes räkning. Att ansöka om försörjningsstöd kan ingå i uppdraget att bevaka rätt. En förutsättning för att den gode mannen, i ett fall där den enskildes samtycke kan hämtas in, ska kunna ansöka om försörjningsstöd är att den enskilde samtycker till detta. Den gode mannen ska kontrollera att den enskilde samtycker till åtgärden.

Enligt vad som kommit fram kunde kvinnan förmedla sin inställning till om en ansökan om försörjningsstöd skulle göras. Nämnden har inte gjort gällande att det skulle vara fråga om att kvinnan inte samtyckte till ansökan. Enligt JO borde nämnden ha godtagit att den gode mannen ansökte om försörjningsstöd för kvinnans räkning. Nämnden kan därför inte undgå kritik.

Bakgrund

AA var aktuell för försörjningsstöd vid Vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden i Örebro kommun. BB var god man för AA med uppdragen att förvalta egendom, bevaka rätt och sörja för person.

Den 4 oktober 2019 meddelade handläggaren AA att nämnden från den 21 oktober skulle erbjuda möjligheten att ansöka om försörjningsstöd digitalt och att någon pappersblankett för ansökan därför inte skulle skickas ut. Tidigare hade en ansökningsblankett bifogats när nämnden skickade beslut om försörjningsstöd till AA.

Anmälan

I en anmälan till JO den 3 december 2019 klagade BB på Förvaltningen för utbildning, försörjning och arbete i Örebro kommun.

BB uppgav i huvudsak följande: När hon skickade in AA:s ansökan om försörjningsstöd för december 2019 begärde hon samtidigt att förvaltningen skulle fortsätta att skicka en ansökningsblankett tillsammans med beslutet om försörjningsstöd till AA. Handläggaren svarade att en ansökningsblankett bifogades beslutet den gången, men att ansökningsblanketter sedan fick hämtas hos Servicecenter. Det är inte förenligt med myndighetens serviceskyldighet att vägra att skicka ansökningsblanketter till den enskilde. Kommunen accepterar inte att hon undertecknar ansökningar om försörjningsstöd för AA:s räkning. Såväl Försäkringskassan som Pensionsmyndigheten godtar ansökningar undertecknade av god man.

Till anmälan fogade BB bl.a. två brev från handläggaren till AA daterade den 4 oktober och den 26 november 2019 samt ett mejl från en enhetschef till BB den 11 november 2019.

Den 25 december kompletterade BB sin anmälan till JO och uppgav i huvudsak följande: Den 17 december begärde hon på nytt att en ansökningsblankett skulle skickas med beslutet om försörjningsstöd. Handläggaren meddelade åter att förvaltningen inte skickar ansökningsblanketter till klienter.

Tillsammans med kompletteringen lämnade BB en kopia av sin begäran den 17 december och handläggarens svar den 20 december.

Utredning

JO begärde att Vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden i Örebro kommun skulle yttra sig över det BB hade anfört i sin anmälan, dels om att myndigheten vägrade att skicka ansökningsblankett för ansökan om försörjningsstöd till henne via post, dels att kommunen inte accepterade att hon undertecknade AA:s ansökningar.

Nämnden anförde i ett remissvar bl.a. följande:

I oktober 2019 genomfördes en förändring hos Verksamhet försörjning i Örebro, då möjlighet till att ansöka om ekonomiskt bistånd digitalt möjliggjordes. I samband med det gjorde verksamheten ställningstagandet att inte regelmässigt skicka med blankett för ansökan om försörjningsstöd i alla beslut. Detta för att möjliggöra för att fler skulle ansöka digitalt. Möjligheten finns även att hämta ansökningsblankett på kommunens Servicecenter och i de fall det inte är möjligt, eller på grund av andra skäl, kan blankett för ansökan skickas hem till sökande, vilket bedöms vara förenligt med 6 § i Förvaltningslagen (2017:900). Med anledning av vad som framkommer i anmälan görs bedömningen att myndigheten utifrån den sökandes situation borde fortsatt med att skicka ansökningsblankett. Anledningen till missen får anses ha skett utifrån att verksamheten nyligen genomfört flera förändringar och att det tagit tid för handläggare att komma in i det nya arbetssättet.

Gällande undertecknande av ansökan skiljer det sig åt beroende på om det avser en digital eller fysisk (pappers-) ansökan. Vid digital ansökan är det inte tekniskt möjligt att underteckna en ansökan avseende en annan person. I detta fall är huvudmannen den sökande och det är då inte möjligt för annan person, t.ex. god man, att signera ansökan med sin egna e-legitimation. Detta då ärendet och ansökan är kopplad till sökande och dennes personnummer, och därför endast kan signeras med dennes e-legitimation.

Dessutom, när det gäller undertecknande av ansökan, har en person med god man kvar sin rättsliga handlingsförmåga, vilket även framgår i anmälan, och har rätt att bestämma över sina egna angelägenheter. En god man har ingen självständig rättshandlingsförmåga och kan därför inte likställas med huvudmannen. Att ha en god man är en frivillig insats och den gode manen ska ha huvudmannens samtycke i alla åtgärder som rör den, vilket är en av anledningarna till att huvudmannens underskrift bör framgå. I ansökan om ekonomiskt bistånd framgår inte endast ekonomiska uppgifter utan även uppgifter kring t.ex. boendesituation, aktivitet m.m., vilket är uppgifter som en god man inte behöver ha kännedom om gällande sin huvudman. Detta utifrån att huvudmannen har kvar sin rättsliga handlingsförmåga och t.ex. kan upprätta avtal, ansöka om insatser eller ha kontakter med andra myndigheter, information om egna transaktioner och kring boendesituation, utan god mans samtycke eller vetskap. När ansökan om försörjningsstöd undertecknas lämnas försäkran på att de uppgifter man lämnat är korrekta, och då ansökan inte endast avser den ekonomiska situationen är det svårt för en god man att försäkra, och därmed underteckna, en ansökan om försörjningsstöd.

Enligt Socialtjänstlagens (2001:453) 1 kap. 1 § ska socialtjänstens verksamhet bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet och ta hänsyn till den enskildes egna resurser.

Utifrån ovanstående, och med utgångspunkt från socialtjänstens mål, är regeln att en person som har en god man själv ska underteckna ansökan om försörjningsstöd, eller tillsammans med sin gode man. Undantag från detta görs om personen av olika skäl inte är i stånd att underteckna ansökan. Av vad som framkommer i anmälan till JO framgår inte att det skulle vara en sådan situation att sökande (huvudmannen) inte är i skick att skriva under sin ansökan.

I de fall en sökande har en god man är arbetssättet i verksamheten att ha kontinuerlig dialog med både god man och sökande (huvudmannen), i de fall det är möjligt, för att hitta gemensamma lösningar och för att den sökande ska få den hjälp och stöd som behövs.

Åtgärder

Verksamhet försörjning har i samband med anmälan påmint samtliga handläggare om den service som gäller för myndigheten och att möjligheten att få ansökan hemskickad kvarstår.

Diskussioner förs ständigt i verksamheten kring att förbättra servicen för sökanden och det pågår nu en diskussion om att publicera blanketten om ansökan om försörjningsstöd på Örebro kommuns hemsida, vilket möjliggör för att själv kunna ladda ned ansökan.

I ärendet som anmälan avser har berörda kontaktats och informerats om att det framöver kommer skickas hem blankett för ansökan.

För övrigt planeras inga åtgärder.

BB kommenterade remissvaret och bifogade bl.a. ett utdrag ur Försäkringskassans Vägledning 2004:7, Version 13. I vägledningen anges bl.a. att den gode mannen kan ansöka om förmåner för den enskildes räkning samt lämna uppgifter på heder och samvete om det följer av förordnandet.

Rättsliga utgångspunkter

Ansökan om bistånd

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt (4 kap. 1 § socialtjänstlagen [2001:453], SoL). Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Den enskilde ansöker om bistånd hos socialnämnden. Det finns inte några formkrav för en biståndsansökan. Den enskilde kan alltså ansöka om en biståndsinsats muntligt. Det ligger dock i sakens natur att en ansökan i första hand bör göras skriftligt.

Bestämmelser om god man

Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, ska rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskaper för honom eller henne (11 kap. 4 § föräldrabalken, FB). Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskaper ska anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas.

En rättshandling som en god man har företagit utanför sitt förordnande är inte bindande för den som förordnandet avser (11 kap. 5 § FB). En rättshandling som utan dennes samtycke företagits inom ramen för förordnandet är inte heller bindande för den som förordnandet avser, såvida inte denne på grund av sitt tillstånd varit ur stånd att ge uttryck för sin mening eller denna av annan orsak inte har kunnat inhämtas.

Gode män ska, i den utsträckning det följer av deras förordnande, bevaka rätten för de personer som de företräder, förvalta deras tillgångar och sörja för deras person (12 kap. 2 § FB). Gode män ska omsorgsfullt fullgöra sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnar den enskilde (12 kap. 3 § FB). Den gode mannens verksamhet står under överförmyndarens tillsyn (12 kap. 9 § FB). Han eller hon är skyldig att lämna överförmyndaren de upplysningar om verksamheten som överförmyndaren begär.

En myndighets serviceskyldighet

En myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla (6 § förvaltningslagen [2017:900]). Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål.

Bedömning

Nämndens serviceskyldighet

Hösten 2019 införde nämnden en möjlighet för enskilda att ansöka om försörjningsstöd digitalt. I samband med detta beslutade nämnden att den inte regelmässigt skulle bifoga en blankett för ansökan om försörjningsstöd när den skickade beslut om försörjningsstöd till enskilda.

Av underlaget framgår att BB vid två tillfällen under november–december 2019 bad handläggaren att skicka med en ansökningsblankett för försörjningsstöd till AA och att handläggaren svarade att ansökningsblanketter enligt det nya arbetssättet inte skickades hem till klienter, utan att blanketterna fick hämtas hos Servicecenter.

Nämnden har i sitt remissvar uppgett att myndigheten utifrån AA:s situation borde ha fortsatt att skicka ansökningsblanketter till henne. Jag är inte av någon annan uppfattning än nämnden när det gäller huruvida en ansökningsblankett borde ha skickats till AA. Det hade varit god service. Med hänsyn till att nämnden numera har informerat handläggarna om att enskilda även fortsättningsvis har möjlighet att få en ansökningsblankett hemskickad anser jag mig kunna lämna den saken.

Ansökan om försörjningsstöd

Den 11 november 2019 skickade en enhetschef ett mejl till BB med bl.a. följande innehåll:

Vi vill i övrigt att den enskilde undertecknar sin ansökan eftersom en person som har god man har kvar hela sin rättsliga handlingsförmåga och den gode mannen ska ha den enskildes samtycke i alla åtgärder som rör denne. Underskriften blir ett sätt att visa att den enskilde samtycker till att ansökan görs.

Nämnden har i sitt remissvar uppgett att utgångspunkten är att en enskild som har god man ska underteckna ansökan om försörjningsstöd själv eller tillsammans med sin gode man. Som ovan nämnts finns det dock inte några formkrav för en sådan ansökan. Nämnden kan således inte kräva att den enskilde ska underteckna ansökan.

BB:s uppdrag som god man för AA omfattade att förvalta egendom, bevaka rätt och sörja för person. BB hade rätt att företräda AA inom ramen för förordnandet och var även skyldig att agera för att ta till vara hennes intressen.

En god man med uppdraget att bevaka den enskildes rätt hjälper honom eller henne att utöva sin rättsliga handlingsförmåga. I detta ligger att den gode mannen vidtar olika rättshandlingar för den enskildes räkning. Att ansöka om försörjningsstöd kan ingå i uppdraget att bevaka rätt.

En förutsättning för att den gode mannen, i ett fall där den enskildes mening kan hämtas in, ska kunna ansöka om försörjningsstöd är att den enskilde samtycker till detta. Den gode mannen ska kontrollera att den enskilde samtycker till åtgärden. I förarbetena uttalades att ingenting hindrar att huvudmannen lämnar

ett generellt samtycke till de rättshandlingar som den gode mannen vill företa (prop. 1987/88:124 s. 142).

Det skulle kunna uppstå en situation där den enskilde förmedlar till nämnden att han eller hon inte står bakom en ansökan om försörjningsstöd som den gode mannen har gjort. I ett sådant fall ska nämnden respektera den enskildes inställning. Att den enskilde samtycker till ansökan är en förutsättning för att nämnden ska kunna pröva saken.

Enligt vad som kommit fram kunde AA förmedla sin inställning till om en ansökan om försörjningsstöd skulle göras. Det var en uppgift för BB att säkerställa att hon hade AA:s samtycke till åtgärden innan den vidtogs. Nämnden har inte gjort gällande att det skulle vara fråga om att AA inte samtyckte till ansökan. Enligt min mening borde nämnden ha godtagit att BB ansökte om försörjningsstöd för AA:s räkning. Nämnden kan därför inte undgå kritik.

Nämnden bör se över den regel som beskrivs i remissvaret. Regeln kan ge enskilda intryck av att en ansökan inte kommer att behandlas av nämnden om den inte är egenhändigt undertecknad av den enskilde. Så förhåller det sig inte. Nämnden är skyldig att pröva en ansökan om bistånd från den enskilde även om den inte är egenhändigt undertecknad.

Övrigt

Det som BB i övrigt har anfört föranleder inte något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.